

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ ЗІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ З ЗАСТОСУВАННЯМ КОРЕЛЯЦІЙНОГО АНАЛІЗУ

© 2019 КРИВИЦЬКА О. Р.

УДК 330.4:303.7:368.91
JEL: G22

Кривицька О. Р. Оцінка діяльності компаній зі страхування життя з застосуванням кореляційного аналізу

Виокремлено п'ять компаній (лідерів та аутсайдерів) ринку страхування життя: «Метлайф», «ТАС», «Граве Україна страхування життя», «ІНГО Україна життя» та «АХА страхування життя». Результуючим показником встановлено вважати частку кожної з компаній у структурі ринку страхування життя за обсягом валових страхових премій, а факторами, що впливають на успішність роботи компанії: власний капітал, активи компанії зі страхування життя, інвестиційний дохід, страхові виплати, страхові премії, страхові резерви. Визначено спільну тенденцію в діяльності досліджуваних компаній – поступове збільшення власного капіталу та активів, нарощення страхових резервів. Запропоновано застосувати кореляційний аналіз для встановлення впливу факторів, обраних емпіричним шляхом. Встановлено наявність позитивних або негативних тенденцій розвитку компаній зі страхування життя в Україні та виявлено напрям і величину зв'язку факторів, що чинять вплив на діяльність компаній.

Ключові слова: компанії зі страхування життя, кореляційний аналіз, фактори, конкурентна позиція.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-5-162-168>

Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Формул.:** 3. **Бібл.:** 9.

Кривицька Ольга Романівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту, Національний університет «Острозька академія» (вул. Семінарська, 2, Острог, 35800, Україна)

E-mail: olha.kryvytska@oa.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0844-3362>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/G-4917-2018>

УДК 330.4:303.7:368.91
JEL: G22

Кривицька О. Р. Оценка деятельности компаний по страхованию жизни с применением корреляционного анализа

Выделены пять компаний (лидеров и аутсайдеров) рынка страхования жизни: «МетЛайф», «ТАС», «Граве Украина страхование жизни», «ИНГО Украина жизнь» и «АХА страхование жизни». Результирующим показателем установлено считать долю каждой из компаний в структуре рынка страхования жизни по объему страховых премий, а факторами, влияющими на успешность работы компании: собственный капитал, активы компаний по страхованию жизни, инвестиционный доход, страховые выплаты, страховые премии, страховые резервы. Определена общая тенденция в деятельности исследуемых компаний – постепенное увеличение собственного капитала и активов, наращивание страховых резервов. Предложено применять корреляционный анализ для установления влияния факторов, избранных эмпирическим путем. Установлено наличие положительных или отрицательных тенденций развития компаний по страхованию жизни в Украине, и выявлены направление и величина связи факторов, оказывающих влияние на деятельность компаний.

Ключевые слова: компании по страхованию жизни, корреляционный анализ, факторы, конкурентная позиция.

Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Формул.:** 3. **Библ.:** 9.

Кривицька Ольга Романівна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, учета и аудита, Национальный университет «Острозьская академия» (ул. Семинарская, 2, Острог, 35800, Украина)

E-mail: olha.kryvytska@oa.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0844-3362>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/G-4917-2018>

UDC 330.4:303.7:368.91
JEL: G22

Kryvytska O. R. Evaluation of Life Insurance Companies Using Correlation Analysis

Five companies (leaders and outsiders) of the life insurance market are identified: MetLife, TAS, Grawe Ukraine, INGO Ukraine Life, and AXA Life Insurance. It is accepted to consider the share of each company in the life insurance market structure in terms of insurance premiums as the resultant indicator and the equity, assets, investment income, insurance payments, insurance premiums, insurance reserves of the life insurance companies as the factors affecting their success. A general trend in activities of the companies under study – a gradual growth in their equity and assets, an increase in the insurance reserves – is identified. It is proposed to apply correlation analysis to determine the influence of the empirically selected factors. The presence of positive or negative trends in the development of life insurance companies in Ukraine is established, and the nature and strength of the relationships among factors affecting activities of the companies is determined.

Keywords: life insurance companies, correlation analysis, factors, competitive position.

Fig.: 3. **Tabl.:** 3. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 9.

Kryvytska Olha R. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Audit, The National University of Ostroh Academy (2 Seminarska Str., Ostroh, 35800, Ukraine)

E-mail: olha.kryvytska@oa.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0844-3362>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/G-4917-2018>

Сучасний розвиток ринку страхування в цілому, а також окремих його сегментів (ринку страхування життя (life) та ринку іншого, ніж страхування життя (non-life), можна охарактеризувати як один із найбільш динамічних на ринку небанківських фінансових послуг [1]. Сприяє цьому багато різних чинників. Кожна з компаній страхування життя реагує на той чи інший фактор по-різному. Це закономірно, адже кожна компанія є окремим суб'єктом ринку, має свою політику, свої сильні та слабкі сторони. Як результат здатності компанії не піддаватися впливу негативних факторів є її рейтингова позиція.

Дослідженням проблематики сучасного стану ринку страхування життя присвячували свої праці Бойко І., Бойко А., Власенко К., Войнова Є., Волкова В., Копитіна І., Криклій А., Лимар О., Майданець В., Приступа А., Яценко В. Питання оцінки конкуренції на ринку страхування життя та стратегій розвитку його суб'єктів знаходимо у працях Баглюк Ю., Бражко К., Василенко А., Габідулін І., Гаманкова О., Залетов О., Івашкин Е., Оганов С., Куліна Г., Орлова О., Пікус Р., Смалюк Т., Соляк І., Слободянюк О., Татаріна Т., Шірінян А.

Праці провідних учених, безумовно, заслуговують на увагу та мають наукову цінність в дослідженні страхування життя. Проте діюча практика сучасного ринку страхування життя показує, що рейтингова оцінка кожної з компаній зі страхування життя щорічно потерпає змін, а тому є необхідність з'ясувати внутрішні причини (як позитивні, так і негативні) зміни рейтингу, які повною мірою висвітлюють успішність роботи страхової компанії.

Мета дослідження полягає у виявленні факторів, що впливають на успішність роботи страховика, встановлення наявності та ступеня зв'язку між ними, що сприятиме поліпшенню якості роботи.

Ринок страхування життя за останні п'ять років зменшився із 62 до 33 компаній [2]. За цей період рейтинг компаній постійно змінювався, зважаючи на різні критерії та результати їх діяльності [3–5]. Для ілюстрації запропонованого методичного підходу обрано п'ять компаній зі страхування життя, результати яких за проведеним рейтингуванням виявилися найкращими та найгіршими, а саме «Метлайф», «ТАС», «Граве Україна страхування життя», «ІНГО Україна життя» та «АХА страхування життя». Результуючим показником встановлено вважати частку кожної з компаній у структурі ринку страхування життя за обсягом валових страхових премій (питома вага (%) до всіх компаній по Україні), а факторами, що впливають на успішність роботи компанії: власний капітал, активи компанії зі страхування життя, інвестиційний дохід, страхові виплати, страхові премії, страхові резерви. Абсолютні величини страхових виплат і страхових премій, на наш погляд, менш інформативні, ніж різниця між ними, саме тому ці фактори були об'єднані в один. Як математичний апарат дослідження обрано кореляційний аналіз.

Остаточо сформовані множини елементів дослідження S та факторів впливу F на результати їх діяльності мають вигляд:

$$S = \left\{ \begin{array}{l} \text{Метлайф} \\ \text{ТАС} \\ \text{Граве} \\ \text{ІНГО} \\ \text{АХА} \end{array} \right\}, \quad (1)$$

$$F = \left\{ \begin{array}{l} \text{Власний капітал} \\ \text{Активи} \\ \text{Інвестиційний дохід} \\ \text{різниця між страховими преміями і виплатами} \\ \text{Страхові резерви} \end{array} \right\},$$

а результуючий показник їх діяльності:

$$Y = \{ \text{Частка в структурі ринку страхування життя} \}. \quad (2)$$

Дані статистичних спостережень кожного з факторів S , що впливають на результат Y для кожного елемента множини S , зведені в табл. 1.

Для всіх обраних компаній притаманне поступове збільшення власного капіталу й активів компаній. Інвестиційний дохід також поступово зростає у всіх компаній, за виключенням «Граве Україна страхування життя», де у 2017 р. спостерігалось критичне падіння інвестиційних доходів, що супроводжувалося зменшенням різниці між страховими преміями та виплатами. Всі обрані компанії займалися нарощенням страхових резервів. Виключенням є компанія «АХА страхування життя»: криза 2013/2014 рр. призвела до катастрофічного зменшення страхових резервів майже в 300 разів. Отже, тенденції до позитивних змін притаманні всім страховим компаніям, але темпи цих змін принципово відрізняються. Тому обраховано відносні значення як результуючого показника, так і факторів, що на нього впливають:

$$k_{j,i} = \frac{f_{j,i}}{f_{j,i-1}}, \quad (3)$$

де $f_{j,i}$ – значення j -го показника в i -му році.

Результати проведених обчислень наведені в табл. 2.

Найбільші темпи нарощення власного капіталу спостерігалися в компанії «ТАС». Темпи нарощування активів для всіх компаній останніми роками стали повільнішими. Темпи зростання інвестиційних доходів, різниці між страховими преміями та виплатами, а отже, частки в структурі ринку страхування життя виявилися найбільшimi після кризи 2013–2014 рр. в компанії «АХА страхування життя», що свідчить про позитивну динаміку розвитку.

Виявлення особливостей динаміки зміни факторів, що впливають на результати діяльності компаній зі страхування життя, необхідно для прогнозування перспектив їх розвитку. Наприклад, одна з найвпливовіших

Статистичні спостереження факторів, що мають вплив на результати діяльності компаній «Метлайф», «ТАС», «Граве Україна страхування життя», «ІНГО Україна життя», «АХА страхування життя» протягом 2012–2017 рр.

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Метлайф						
Частка в структурі ринку страхування життя, %	6,37	12,18	14,78	19,05	22,53	25,69
Власний капітал, тис. грн	180 420	184 107	254 892	352 234	212 329	274 310
Активи компанії, тис. грн	25 060	1268659	1323340	1623242	1849236	2130742
Інвестиційний дохід, тис. грн	54	75 588	86 736	107 669	171 527	142 834
Різниця між страховими преміями та виплатами, тис. грн	101 319	283 396	275 412	369 291	554 595	649 039
Страхові резерви, тис. грн	809 842	1008149	1004531	1202853	1473461	1759322
ТАС						
Частка в структурі ринку страхування життя, %	7,58	5,89	9,7	11,78	10,37	15,17
Власний капітал, тис. грн	125381	117 369	102 271	130 925	132 867	250 461
Активи компанії, тис. грн.	670107	764 985	1044738	1415242	1632684	2 414 392
Інвестиційний дохід, тис. грн	54 042	67 029	98 437	141 903	122 636	221 018
Різниця між страховими преміями та виплатами, тис. грн	129829	109 211	159 889	202 492	214109	333 400
Страхові резерви, тис. грн	481213	614 547	909 259	1241797	1451795	2066736
Граве Україна страхування життя						
Частка в структурі ринку страхування життя, %	8,42	6,12	7,97	9,86	9,16	9,57
Власний капітал, тис. грн	110 885	106 734	141 397	147 843	207 772	239 953
Активи компанії, тис. грн	673148	876118	1534322	2187529	2497681	2727664
Інвестиційний дохід, тис. грн	49 955	64 141	97 630	135 703	155 939	652
Різниця між страховими преміями та виплатами, тис. грн	126 249	139 415	171 975	163 957	243 870	184 176
Страхові резерви, тис. грн	648874	736 670	1349695	1968645	2240218	2425915
ІНГО Україна життя						
Частка в структурі ринку страхування життя, %	0,13	0,27	0,46	0,51	0,69	0,87
Власний капітал, тис. грн	26 518	27 238	26 773	29 848	28 062	28 145
Активи компанії, тис. грн	30 354	36 463	44 185	59 161	48 254	53 718
Інвестиційний дохід, тис. грн	141	230	357	608	629	674
Різниця між страховими преміями та виплатами, тис. грн	362	5 096	3 569	4 823	9 303	13 669
Страхові резерви, тис. грн	3 037	3 773	5 249	7 638	12 236	14 871
АХА страхування життя						
Частка в структурі ринку страхування життя, %	0,04	0,1	0,18	0,49	1,44	2,04
Власний капітал, тис. грн	1 450	18 048	29 231	33 090	36 416	39 270
Активи компанії, тис. грн	15 230	19 723	32 277	38 566	48 318	65 529
Інвестиційний дохід, тис. грн	41	46	79	179	521	1 595
Різниця між страховими преміями та виплатами, тис. грн	292	2196	3711	10638	39450	58554
Страхові резерви, тис. грн	333 796	373 171	1 314	3 220	7 959	17 057

Джерело: складено автором за [6–9].

Динаміка факторів, що мають вплив на результати діяльності компаній «Метлайф», «ТАС», «Граве Україна страхування життя», «ІНГО Україна життя», «АХА страхування життя» протягом 2012–2017 рр.

Показники	Компанії	2013/12	2014/13	2015/14	2016/15	2017/16
Частка в структурі ринку страхування життя	Метлайф	1,912	1,213	1,289	1,183	1,140
	ТАС	0,777	1,647	1,214	0,880	1,463
	Граве Україна страхування життя	0,727	1,302	1,237	0,929	1,045
	ІНГО Україна страхування життя	2,077	1,704	1,109	1,353	1,261
	АХА страхування життя	2,500	1,800	2,722	2,939	1,417
Власний капітал	Метлайф	1,020	1,384	1,382	0,603	1,292
	ТАС	0,936	0,871	1,280	1,015	1,885
	Граве Україна страхування життя	0,963	1,325	1,046	1,405	1,155
	ІНГО Україна страхування життя	1,027	0,983	1,115	0,940	1,003
	АХА страхування життя	12,447	1,620	1,132	1,101	1,078
Активи компанії	Метлайф	50,625	1,043	1,227	1,139	1,152
	ТАС	1,142	1,366	1,355	1,154	1,479
	Граве Україна страхування життя	1,302	1,751	1,426	1,142	1,092
	ІНГО Україна страхування життя	1,201	1,212	1,339	0,816	1,113
	АХА страхування життя	1,295	1,637	1,195	1,253	1,356
Інвестиційний дохід	Метлайф	1399,778	1,147	1,241	1,593	0,833
	ТАС	1,240	1,469	1,442	0,864	1,802
	Граве Україна страхування життя	1,284	1,522	1,390	1,149	0,004
	ІНГО Україна страхування життя	1,631	1,552	1,703	1,035	1,072
	АХА страхування життя	1,122	1,717	2,266	2,911	3,061
Різниця між страховими преміями та виплатами	Метлайф	2,797	0,972	1,341	1,502	1,170
	ТАС	0,841	1,464	1,266	1,057	1,557
	Граве Україна страхування життя	1,104	1,234	0,953	1,487	0,755
	ІНГО Україна страхування життя	14,077	0,700	1,351	1,929	1,469
	АХА страхування життя	7,521	1,690	2,867	3,708	1,484
Страхові резерви	Метлайф	1,245	0,996	1,197	1,225	1,194
	ТАС	1,277	1,480	1,366	1,169	1,424
	Граве Україна страхування життя	1,135	1,832	1,459	1,138	1,083
	ІНГО Україна страхування життя	1,242	1,391	1,455	1,602	1,215
	АХА страхування життя	1,118	0,004	2,451	2,472	2,143

Джерело: складено автором за даними табл. 1.

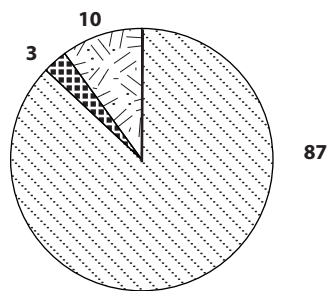
на ринку страхування життя компанія «Граве Україна страхування життя» протягом останніх років сповільнила темпи зростання основних факторів, а для деяких з них, наприклад, інвестиційного доходу та різниці між страховими преміями та виплатами, динаміка взагалі негативна.

Аля невеликих компаній така ситуація може виявитися критичною, а для компаній з великими обсягами страхових резервів такі коливання навряд чи призведуть до втрати лідируючих позицій на ринку страхування. Отже, аналіз як абсолютних, так і відносних величин обраних факторів, що за емпіричними міркуваннями мають вплив на результативність роботи страхових компаній, не може повною мірою охарактеризувати тенденцію розвитку компаній. По-

рівняння обсягів страхових виплат, страхових премій та страхових резервів (у відсотковому відношенні) дає підставу стверджувати про наявність потенціалу розвитку компаній зі страхування життя. Відповідні діаграми для множини елементів дослідження *S* станом на 2017 р. наведені на рис. 1–3.

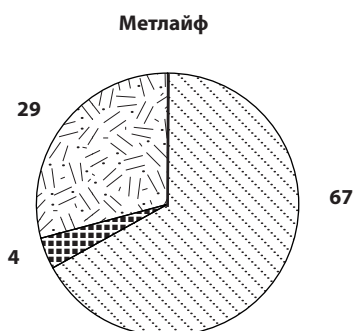
Саме обраний структурний аналіз дозволяє стверджувати, що несуттєве падіння темпів зростання окремих показників, наприклад, компанії «Граве Україна страхування життя» не призведуть до кризи, адже страхові резерви суттєво перебільшують страхові виплати (87 % проти 3 %).

Аналогічна ситуація спостерігається у всіх компаній-лідерів: «Метлайф» (67 % проти 4 %) і «ТАС» (79 % проти 4 %).

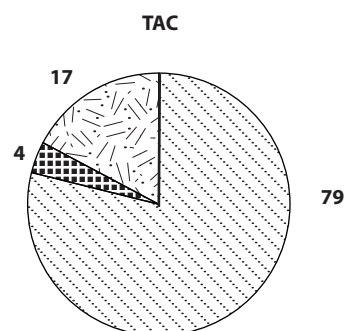

- Страхові резерви компаній, тис. грн
- Страхові виплати компаній, тис. грн
- Страхові премії компаній, тис. грн

Рис. 1. Структура страхових виплат, премій та резервів компанії «Граве Україна страхування життя» у 2017 р., %

- Страхові резерви компаній, тис. грн
- Страхові виплати компаній, тис. грн
- Страхові премії компаній, тис. грн

- Страхові резерви компаній, тис. грн
- Страхові виплати компаній, тис. грн
- Страхові премії компаній, тис. грн

Рис. 2. Структура страхових виплат, премій і резервів компанії «Метлайф» та «ТАС» у 2017 р., %

- Страхові резерви компаній, тис. грн
- Страхові виплати компаній, тис. грн
- Страхові премії компаній, тис. грн

- Страхові резерви компаній, тис. грн
- Страхові виплати компаній, тис. грн
- Страхові премії компаній, тис. грн

Рис. 3. Структура страхових виплат, премій та резервів компанії «ІНГО Україна життя» та «АХА страхування життя» в 2017 р.

У компаній-аутсайдерів, незважаючи на позитивні тенденції по нарощуванню страхових резервів, ситуація катастрофічна: частка резервів у розглянутій структурі для компанії «АХА страхування життя» становить 22 %, а для компанії «ІНГО Україна життя» – 28 %, що майже в два та три рази відповідно менше за частку страхових премій.

Віокремлення найвпливовіших факторів серед обраних емпіричним шляхом можливо виконати на підставі проведення кореляційного аналізу. Наявність високої взаємної кореляції визнається по значенню коефіцієнта кореляції $R_{x_i x_j}$. Якщо виконується умова:

$$R_{x_i x_j} \leq 0,8.$$

то факторні змінні x_i, x_j знаходяться в лінійній залежності між собою, тому змінні вважаються явно колінеарними.

Результати кореляційного аналізу наведені в табл. 3.

Для компанії «Метлайф» лише власний капітал чине помірний вплив на результати діяльності, всі інші обрані фактори мають надвисокий вплив – коефіцієнт парної кореляції перевищує 0,9. Встановлено колінеарність між всіма обраними факторами впливу, крім влас-

ного капіталу, отже, всі вони знаходяться в лінійній залежності між собою.

Аналогічна ситуація спостерігається і для компанії «ТАС». Відмінності відзначаються лише в наявності високого зв'язку власного капіталу із результирующим показником.

Наявність сильного та дуже сильного позитивного зв'язку між усіма факторами, що впливають на діяльність страхових компаній «Метлайф» і «ТАС» свідчить

Кореляційний аналіз факторів, що впливають на результативність компаній зі страхування життя

$R_{x_i x_j}$	Частка в структурі ринку страхування	Власний капітал	Активи компанії	Інвестиційний дохід	Різниця між страховими преміями та виплатами	Страхові резерви
«Метлайф»						
Частка в структурі ринку страхування життя	1					
Власний капітал	0,53910	1				
Активи компанії	0,94845	0,526547	1			
Інвестиційний дохід	0,94278	0,386266	0,944061	1		
Різниця між страховими преміями та виплатами	0,97661	0,363268	0,918505	0,929174	1	
Страхові резерви	0,95794	0,373681	0,863316	0,862002	0,986785	1
«ТАС»						
Частка в структурі ринку страхування життя	1					
Власний капітал	0,790949	1				
Активи компанії	0,935417	0,860707	1			
Інвестиційний дохід	0,963997	0,860211	0,976171	1		
Різниця між страховими преміями та виплатами	0,962762	0,896879	0,986967	0,976602	1	
Страхові резерви	0,933018	0,821308	0,997252	0,971835	0,976200	1
«Граве Україна страхування життя»						
Частка в структурі ринку страхування життя	1					
Власний капітал	0,655978	1				
Активи компанії	0,751848	0,921066	1			
Інвестиційний дохід	0,181242	-0,08936	0,186577	1		
Різниця між страховими преміями та виплатами	0,462312	0,765205	0,789754	0,500432	1	
Страхові резерви	0,77706	0,920828	0,999111	0,192548	0,788233	1
«ІНГО Україна життя»						
Частка в структурі ринку страхування життя	1					
Власний капітал	0,512486	1				
Активи компанії	0,790502	0,880332	1			
Інвестиційний дохід	0,933035	0,766757	0,924141	1		
Різниця між страховими преміями та виплатами	0,927629	0,399475	0,609707	0,806999	1	
Страхові резерви	0,965655	0,488948	0,699998	0,905904	0,942004	1
«АХА страхування життя»						
Частка в структурі ринку страхування життя	1					
Власний капітал	0,732543	1				
Активи компанії	0,948863	0,878675	1			
Інвестиційний дохід	0,931427	0,604479	0,892516756	1		
Різниця між страховими преміями та виплатами	0,998847	0,711378	0,939849807	0,941581458	1	
Страхові резерви	-0,574594	-0,864068	-0,768951	-0,439032	-0,546275	1

про ефективну систему управління страховим портфелем і забезпечує їм стабільні лідерські позиції на ринку страхування життя в Україні.

Інша ситуація спостерігається в компанії «Граве Україна страхування життя». Проблеми, що визначені в попередньому дослідженні, підтвердилися кореляційним аналізом. Лише активи компанії та страхові резерви дозволяють посідати високі позиції в рейтингу страхування життя в Україні. Падіння інвестиційного доходу призвело до зменшення його впливу на результати діяльності до рівня «слабкий». Лінійна залежність спостерігається лише між активами компанії та різницею між страховими преміями та виплатами та страховими резервами.

Кореляційний аналіз компанії «ІНГО Україна життя» виявив позитивний сильний зв'язок всіх факторів впливу на результати діяльності, крім власного капіталу, вплив якого виявився помірним. Якщо не брати до уваги незадовільний рівень страхових резервів, динаміку розвитку компанії можна вважати позитивною.

Критичне падіння рівня страхових резервів компанії «АХА страхування життя» протягом 2013–2014 рр. негативно вплинуло на діяльність страховика, що підтверджується кореляційним аналізом: зв'язок між часткою в загальній структурі ринку страхування життя в Україні та страховими резервами компанії виявився оберненим. Колінеарність встановлено між активами компанії, інвестиційними доходами та різницею між страховими преміями та виплатами.

ВИСНОВКИ

Кореляційний аналіз підтвердив не лише наявність позитивних або негативних тенденцій розвитку компаній зі страхування життя в Україні, а виявив напрям та величину зв'язку факторів, що чинять вплив на діяльність компаній.

Проведений кореляційний аналіз дозволяє стверджувати, що виділені емпіричним шляхом фактори F дійсно чинять вплив на діяльність страхових компаній, що виражається оцінкою в загальному рейтингу компаній зі страхування життя в Україні. Але кореляційний аналіз не дає змогу з'ясувати механізм впливу, тому актуалізувалася така задача: виявити приховані змінні значення, які визначають наявність лінійних статистичних кореляцій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний огляд ринку небанківських фінансових послуг України за 2017 рік. URL: http://rurik.com.ua/documents/research/non_banks_2017.pdf (дата звернення: 25.02.2018 р.)
2. Інформація про стан та розвиток страхового ринку в Україні. URL: <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stand-i-rozvitok.html> (дата звернення: 24.12.2018 р.)
3. Рейтинг компаній страхування життя // Фориншурер, страхование. URL: <https://forinsurer.com/ratings/life> (дата звернення: 25.12.2018 р.)
4. Рейтинг надійності страховиків. URL: <http://forbes.net.ua/ua/business/1377663-rejting-nadijnosti-strahovikiv> (дата звернення: 12.09.2018 р.)
5. Рейтинг страхових компаній України в мережі Internet (online). URL: <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/ratings/internet-insurance-rating-iir> (дата звернення: 25.12.2018 р.)
6. Рейтинг страхових компаній України – 2013 р. URL: <https://forinsurer.com/ratings/life/13/12/1> (дата звернення: 08.10.2017 р.)
7. Рейтинг страхових компаній України – 2014 р. URL: <https://forinsurer.com/ratings/life/15/12/1> (дата звернення: 08.10.2017 р.)
8. Рейтинг страхових компаній України – 2016 р. URL: <https://forinsurer.com/ratings/life/16/12/1> (дата звернення: 08.10.2017 р.)
9. Рейтинг страхових компаній України – 2017 р. URL: <https://forinsurer.com/ratings/life/17/12/1> (дата звернення: 14.07.2018 р.)

REFERENCES

- "Reitynh nadiynosti strakhovykiv" [Rating of insurers reliability]. <http://forbes.net.ua/ua/business/1377663-rejting-nadijnosti-strahovikiv>
- "Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy - 2013 r." [Rating of Ukrainian insurance companies - 2013]. <https://forinsurer.com/ratings/life/13/12/1>
- "Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy - 2014 r." [Rating of insurance companies of Ukraine in 2014]. <https://forinsurer.com/ratings/life/15/12/1>
- "Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy - 2016 r." [Rating of insurance companies of Ukraine - 2016]. <https://forinsurer.com/ratings/life/16/12/1>
- "Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy - 2017 r." [Rating of Ukrainian insurance companies - 2017]. <https://forinsurer.com/ratings/life/17/12/1>
- "Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy v merezhi Internet (online)" [Rating of Ukrainian insurance companies on the Internet (online)]. <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/ratings/internet-insurance-rating-iir>
- "Reyting kompanii strakhovaniya zhizni" [Rating of life insurance companies]. Forinshurer, strakhovaniye. <https://forinsurer.com/ratings/life>